

ÖĞRENCİ ALGILARINA GÖRE ÖĞRETMEN, ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ETKİNLİĞİNDE KALİTE ÖLÇÜTLERİ

Neslin İHTİYAROĞLU¹

ÖZET

Son zamanlarda, öğrenci başarısını arttırmak için kurumların ve bireylerin eğitimde kalite geliştirmeye odaklanmış oldukları gözlenmektedir. Eğitimde kaliteyi geliştirmenin odak noktasını ise öğretmenler ve öğrenciler oluşturmaktadır. Bu çalışmada eğitimde kaliteyi geliştirmede odak noktalardan biri olan öğrenci algılarına göre öğretmen, öğrenci ve öğretim etkinliklerinde kalite ölçütleri incelenmiştir. Ankara ilindeki 10 Anadolu lisesinde öğrenim gören 110 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilen odak grup görüşmesinde, öğrencilere kaliteli öğretmenlerin mesleki ve kişisel özellikleri, kaliteli öğrencilerin akademik ve kişisel özellikleri ve kaliteli öğretim metodlarının özellikleri hakkında düşünceleri sorulmuştur. Öğrenci cevapları ses kayıt aracılığıyla kaydedilmiş ve içerik analizden geçirilmiştir. Elde edilen bulgular diğer araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılmış ve araştırma sonunda kaliteli eğitimin oluşmasına ve geliştirilmesine yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci, Kalite Ölçütleri, Eğitim

STUDENTS' PERSPECTIVES TO QUALITY STANDARDS OF TEACHER, STUDENT AND TEACHING ACTIVITY

ABSTRACT

Recently, individuals and institutions have focused on improving the quality of education in order to increase the achievement levels of students. So teacher and students have become focuses in the process of improving the quality of education. In this study, quality standards of teacher, student and teaching activity were examined according to students' perspectives, one of the focuses in the process of improving the quality of education. In focus group interview in which 110 Anatolian high school students participating in Ankara, students were asked their thoughts about professional and personal characteristics of qualified teachers, academic and personal characteristics of qualified students and characteristics of qualified teaching methods. Students' responses were recorded through voice recorder and analyzed using content analysis. Findings of this study were compared to the findings with other researches and suggestions for creating and developing qualified education were presented at the end of the study.

Key Words: Student, Quality, Education

GİRİŞ

Kalite, bir ürün veya hizmetin belirlenen ya da beklenen ihtiyaçları karşılama kabiliyetini oluşturan özelliklerin toplamı olarak ifade edilmektedir (Cafoğlu, 1996). Ayrıca kalite, standartlara uygunluk olarak tanımlanabilir ancak bu tanım bugün yeterli olmayıp kalite, müşteri ihtiyaçlarına uygunluk olarak düşünülmektedir (Kavrakoğlu 1996). Kaliteli eğitim ise öğretmen ve öğrencilerin aktif bir şekilde katıldığı sürekli gelişmeler ile desteklenen bireysel tatminin karakterize edildiği bir süreçtir (Dahlgaard, Kristensen ve Kanji, 1995). Eğitimin kalitesi, bireylerin aldıkları eğitim sonucunda toplumun ihtiyaç ve isteklerine beklenen düzeyde ve derecede cevap vermesi ile ölçülür (Bayrak, 1997). Kaliteli eğitimde birey önemli bir öğedir çünkü kaliteli bir eğitim; kaliteli yöneticiyi, kaliteli öğretmeni ve kaliteli öğrenci gerektirmektedir (Cafoğlu, 1996). Bu da, eğitimin kalitesinin bireylerin kalitesine bağlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Kaliteli eğitimin en önemli yapı taşlarından biri öğretmendir. Öğretmenler, eğitim sürecine fiziksel ve zihinsel becerilerini katarak hem kendi hayatlarında hem de öğrencilerin hayatında fark yaratma, öğrenci beklentilerini şekillendirme, akademik ve sosyal öğrenmeleri etkileme, sınıf yönetimi açısından liderlik özellikleri gösterme, duygusal yönden öğrencilerin arkadaşlık, sevgi ve saygı örüntüsü içinde öğrenmesini sağlama süreçlerini etkili bir biçimde yönetmektedir (Demirbolat, 2011). Öğretmenler,

öğrenciler üzerinde güçlü ve uzun süreli olumlu ya da olumsuz bir etkiye sahiptir. Öğretmenler, doğrudan öğrencilerin ne öğrendiğini, nasıl öğrendiğini, ne kadar öğrendiğini, birbirleriyle ve dış dünya ile etkileşim biçimlerini doğrudan etkilemektedir (Stronge, 2002). Öğrenci öğrenmelerini kaliteli hale getirmenin en önemli yolu, öğretmenin kalitesini geliştirmektir. Yapılan araştırmalar öğretmen kalitesinin, öğretmenin mesleki tutum ve davranışları ile (Warren, 2002), sorumluluk alma düzeyi ile (Lortie, 1975), öğretme isteği ile (Milner, 2002), öğrenci başarısını arttırmak için gösterdiği çabanın düzeyi ile (Guskey, 1988) ve kendi mesleki gelişimlerini önemseme düzeyi ile (Guskey, 1988) yakından ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

Mowrer Reynolds (2008) öğretmenlerin özelliklerini iki kategoride toplamıştır. Bunlardan ilki pedagoji, alan bilgisi, politika, genel kültür, çoklu yaklaşımlar ve öğretim metodlarını içeren mesleki beceriler; diğeri ise sevecenliği, espriyi, coşkuyu, eğlenceyi, samimiyeti, desteklemeyi ve saygıyı içeren öğretmenin kişisel özellikleridir. Mowrer Reynolds'ın sınıflamasından yola çıkarak kaliteli öğretmenler, mesleki beceriler ve kişisel özellikler olmak üzere iki kategoride incelenebilir.

Eğitimde kalite, öğrencilerin de aktif bir biçimde katıldığı bir süreçtir. Bu süreçte öğrencinin pasif olduğu öğretmen merkezli yaklaşımların yerini, öğrencinin aktif olduğu öğrenci merkezli yaklaşımlar almıştır. Bu yaklaşımlarla, dış dünyayı yorumlayabilen, öğrenme yeteneklerini geliştirebilen, eleştirel düşünen, yaratıcı olan, problem çözme ve üst düzey düşünme becerilerine

¹Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Etimesgut Anadolu İmam Hatip Lisesi, neslin52@gmail.com

sahip ve değişen koşullara uyum sağlayabilen bireyler yetiştirmek hedeflenmektedir. Bilgi toplumuna geçişin de bir yansıması olan bu süreçte, bireylerden sürekli üretilen ve kısa sürede tüketilen bilgi kaynaklarını gerektiği biçimde kullanabilmesi ve bu kaynakların dönüşümünü gerçekleştirebilmesi beklenmektedir (Çalık ve Sezgin, 2005). Community Review Committee (2012) tarafından yapılan araştırmada kaliteli öğrencilerin sahip olması gereken özellikler, akademik ve kişisel özellikler olarak iki grupta incelenmiştir. Yapılan araştırmada bilgiyi yeni durumlara aktarma, esnek, yansıtıcı ve bağımsız düşünme becerisine sahip olma, aktif bir biçimde dinleme ve odaklanabilme kaliteli öğrencilerin akademik özellikleri olarak; mücadeleci ve azimli olan, risk alabilme, sorumluluk bilincine sahip olma ve fikirlerini demokratik biçimde savunma ise kaliteli öğrencilerin kişisel özellikleri olarak ortaya konmuştur. Bu araştırmaya dayanarak kaliteli öğrencilerin özellikleri, akademik ve kişisel olarak iki yönden incelenebilir.

Yeni yaklaşımların benimsendiği eğitim-öğretim anlayışında öğrencinin bilgiyi sadece ezberlemesi değil, kullanması ve yeni bilgi üretmesi, yani düşünmesi amaçlanır (Özden, 1999). Yapılandırıcı yaklaşımın benimsendiği bu anlayışta, öğrenme aktif bir süreçtir; bilgi, öğrenci tarafından pasif olarak alınmaz, yapılandırılır; bilgi keşfedilmez, yaratılır; bilgi kişisel duruma özgüdür; öğrenme, dünyayı anlamlandırma sürecidir; öğrenme, öğrencinin çözeceği, anlamlı, açık-uçlu, çözümünü güç problemler gerektirir (Fox, 2001). Yapılandırıcı yaklaşımla hedeflenen öğrenme sürecinin gerçekleşmesinde etkili öğretim metodlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılandırıcı öğrenmede, kullanılan metodlar şunlardır: drama, proje çalışmaları, tasarımıyla öğrenme, öğreterek öğrenme, işbirlikçi öğrenme. Bu öğretim metodları sayesinde öğrenci, yeni öğrendikleri ile geçmiş yaşantılarında kazandıkları bilgileri bütünleştirir ve bilgiyi anlamlandırmak için anlamlandırma ve örgütlenme stratejilerinden yararlanabilir (Perkins, 2013). Yapılan araştırmalar (Cooperstein ve Kocevar-Weidinger, 2004; Esendemir, 2014; Kalaycı, 2014; Küçükavşar, 2010) yapılandırıcı öğretim metodları kullanılarak gerçekleşen öğretim süreçlerinde, öğrencilerin etkin öğrenmeyi destekleyen bilişsel üst düzey beceriler kazandığını ve eleştirel düşünme, sorgulama, problem çözme, girişimci olma ve etkili karar verme becerilerinin de geliştiğini ortaya koymuştur.

Öğrenci merkezli olan ve öğrenci ihtiyaç ve beklentilerine göre şekillenen bir eğitim süreci yüksek performanslı öğretmen ve öğrencilerin ortaya çıkmasını desteklemektedir. Washington State Superintendent of Public Instruction (2004), yüksek performanslı okulların özelliklerini araştırdığı çalışmada, bu okullarda üst düzey hedeflerin olduğu, ölçme ve değerlendirme sonuçlarından ve öğrencilerin beklentilerinden yararlanılarak öğrencilere kaliteli bir öğrenim ve öğretim süreci sunulduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışma, öğrencilere kaliteli eğitim verilmesi sürecinde, devlet raporlarına ve yapılan araştırmalara bakmanın yeterli olmadığını ortaya koymaktadır. Başarısız öğrencilerin başarılarını neyin yükseltebileceği ve öğrencilere kaliteli bir eğitimin nasıl verileceği sorularını doğru bir biçimde cevaplamak için öğrencilerin kendi eğitimleri ile ilgili ne söylediklerini, ne üzerinde ve nasıl çalıştıklarını ve özel ihtiyaçlarının neler olduğunu dikkate almak gereklidir. Bu çalışmanın amacı, öğrenci algılarına göre öğretmen, öğrenci ve öğretim etkinliklerinde kalite ölçütleri belirlemektir. Çalışmanın araştırma soruları aşağıdaki gibi oluşturulmuştur:

Öğrenci görüşlerine göre;

- i. Kaliteli öğretmenlerin mesleki özellikleri nelerdir?
- ii. Kaliteli öğretmenlerin kişisel özellikleri nelerdir?
- iii. Kaliteli öğrencilerin akademik özellikleri nelerdir?
- iv. Kaliteli öğrencilerin kişisel özellikleri nelerdir?
- v. Kaliteli öğretim metodları nelerdir?

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerinin analizi konularında bilgi verilmiştir.

Öğretmen, öğrenci ve öğretim etkinliklerinde kalite ölçütlerinin öğrenci algılarına göre belirlendiği bu araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modeli, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evren ya da ondan alınacak örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Araştırma verileri, nitel araştırma tekniklerinden odak grup görüşmesi kullanılarak toplanmıştır. Odak grup görüşmesinde amaç, araştırılan konu ile ilgili katılımcıların bakış açılarına, yaşantılarına, ilgilerine, deneyimlerine, eğilimlerine, düşüncelerine, algılarına, duygularına, tutum ve alışkanlıklarına dair derinlemesine, detaylı ve çok boyutlu nitel bilgi edinmektir (Stewart ve Shamdasani, 1990). Nitel araştırmaların genel bir özelliği olmasından dolayı odak grup görüşmesinde amaç belli bir genellemeye ulaşmak değil, katılımcıların bilgilerini, deneyimlerini, duygu ve düşüncelerini ortaya koymaktır (Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011).

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni, 2009-2010 eğitim öğretim yılında Ankara ili Çankaya, Yenimahalle, Altındağ, Sincan ve Etimesgut ilçelerinde bulunan Anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Uygun örneklem yolu ile seçilen 10 Anadolu Lisesinde öğrenim gören 110 on ikinci sınıf öğrencisi araştırmanın örneklemine oluşturulmuştur. Araştırmanın yapıldığı okulların özellikleri şöyledir:

“A” Anadolu Lisesi: Ankara ili Çankaya ilçesinde bulunan 42 öğretmeni ve 550’ye yakın öğrencisi olan bir lisedir. Her yıl SBS’den yaklaşık 460 ile 465 arasında puan alan 60 öğrenci bu okulda eğitimine başlamaktadır. Bu okuldan 11 öğrenci odak grup görüşmesine katılmıştır.

“B” Anadolu Lisesi: Ankara ili Çankaya ilçesinde bulunan 12 öğretmeni ve 120 öğrencisi olan bir lisedir. Her yıl SBS’den yaklaşık 435 ile 468 arasında puan alan 120 öğrenci bu okulda eğitimine başlamaktadır. Bu okuldan 12 öğrenci odak grup görüşmesine katılmıştır.

“C” Anadolu Lisesi: Ankara ili Çankaya ilçesinde bulunan 37 öğretmeni ve 520 öğrencisi olan bir lisedir. Her yıl SBS’den yaklaşık 455 ile 463 arasında puan alan 180 öğrenci bu okulda eğitimine başlamaktadır. Bu okuldan 8 öğrenci odak grup görüşmesine katılmıştır.

“D” Anadolu Lisesi: Ankara ili Yenimahalle ilçesinde bulunan 62 öğretmeni ve 735 öğrencisi olan bir lisedir. Her yıl SBS’den yaklaşık 453 ile 472 arasında puan alan 210 öğrenci bu okulda eğitimine başlamaktadır. Bu okuldan 12 öğrenci odak grup görüşmesine katılmıştır.

“E” Anadolu Lisesi: Ankara ili Yenimahalle ilçesinde bulunan 41 öğretmeni ve 695 öğrencisi olan bir lisedir. Her yıl SBS’den yaklaşık 460 ile 475 arasında puan alan 180 öğrenci bu okulda eğitimine başlamaktadır. Bu okuldan 10 öğrenci odak grup

görüşmesine katılmıştır.

“F” Anadolu Lisesi: Ankara ili Etimesgut ilçesinde bulunan 38 öğretmeni ve 620 öğrencisi olan bir lisedir. Her yıl SBS’den yaklaşık 436 ile 463 arasında puan alan 180 öğrenci bu okulda eğitimine başlamaktadır. Bu okuldan 12 öğrenci odak grup görüşmesine katılmıştır.

“G” Anadolu Lisesi: Ankara ili Mamak ilçesinde bulunan 38 öğretmeni ve 540 öğrencisi olan bir lisedir. Her yıl SBS’den yaklaşık 411 ile 443 arasında puan alan 240 öğrenci bu okulda eğitimine başlamaktadır. Bu okuldan 12 öğrenci odak grup görüşmesine katılmıştır.

“H” Anadolu Lisesi: Ankara ili Altındağ ilçesinde bulunan 43 öğretmeni ve 531 öğrencisi olan bir lisedir. Her yıl SBS’den yaklaşık 417 ile 439 arasında puan alan 180 öğrenci bu okulda eğitimine başlamaktadır. Bu okuldan 12 öğrenci odak grup görüşmesine katılmıştır.

“I” Anadolu Lisesi: Ankara ili Altındağ ilçesinde bulunan 40 öğretmeni ve 600 öğrencisi olan bir lisedir. Her yıl SBS’den yaklaşık 450 ile 463 arasında puan alan 120 öğrenci bu okulda eğitimine başlamaktadır. Bu okuldan 9 öğrenci odak grup görüşmesine katılmıştır.

“J” Anadolu Lisesi: Ankara ili Sincan ilçesinde bulunan ve 11 öğretmeni ve 180 öğrencisi olan bir lisedir. Her yıl SBS’den yaklaşık 416 ile 429 arasında puan alan 150 öğrenci bu okulda eğitimine başlamaktadır. Bu okuldan 12 öğrenci odak grup görüşmesine katılmıştır.

Odak grup görüşmesine katılan öğrencilerin dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Görüşmeye Katılan Öğrenci Sayısının Okullara Göre Dağılımı

Okul Adı	Görüşmeye Katılan Öğrenci Sayısı
“A” Anadolu Lisesi	11
“B” Anadolu Lisesi	12
“C” Anadolu Lisesi	8
“D” Anadolu Lisesi	12
“E” Anadolu Lisesi	10
“F” Anadolu Lisesi	12
“G” Anadolu Lisesi	12
“H” Anadolu Lisesi	12
“I” Anadolu Lisesi	9
“J” Anadolu Lisesi	12
TOPLAM	110

2.2. Veri Toplama Aracı

Anadolu Lisesi 12. Sınıf öğrencilerinin kaliteli eğitime ilişkin görüşlerini almak üzere araştırmacı tarafından Öğrenci Görüşme Formu geliştirilmiştir. Görüşme sorularının hazırlanma süreci literatür taraması ile başlamıştır. Yapılan tarama sonucu hazırlanan sorular, uzman görüşleri dikkate alınarak yeniden düzenlenmiş ve Öğrenci Görüşme Formuna son şekli verilmiştir. Görüşmede lise öğrencilerine aşağıdaki sorular sorulmuştur:

- Kaliteli öğretmenlerin mesleki özellikleri nelerdir?
- Kaliteli öğretmenlerin kişisel özellikleri nelerdir?
- Kaliteli öğrencilerin akademik özellikleri nelerdir?
- Kaliteli öğrencilerin kişisel özellikleri nelerdir?
- Kaliteli öğretim metotları nelerdir?

2.3. Verilerin Analizi

Yapılan görüşmeler sırasında ses kayıt cihazı aracılığıyla kayıt altına alınan veriler, içerik analizinden geçirilmiştir. Veri analiz sürecinde, toplanan verilerin kodlanması, geçerlik ve güvenilirliği artırma amacıyla kodlanan verilerden oluşturulan raporun katılımcılarla paylaşarak teyit edilmesi, oluşturulan kodlara uygun kategoriler ve temalar oluşturulması, temalar arasındaki ilişkilerin bütüncül biçimde incelenmesi ve grupların temalarını bütüncül biçimde açıklayacak model oluşturması aşamaları takip edilmiştir.

3. BULGULAR

110 öğrencinin katılımı ile gerçekleşen odak grup görüşmesi sonucunda kaliteli öğretmenlerin, kaliteli öğrencilerin ve kaliteli öğretim metotlarının özellikleri şu şekilde oluşmuştur:

3. 1. Öğrenci Görüşlerine Göre Kaliteli Öğretmenlerin Mesleki Özellikleri

Öğrencilere kaliteli öğretmenin özellikleri sorulurken, öğretmenlerin özellikleri mesleki ve kişisel olarak iki yönden incelenmiştir. Öğrencilerle yapılan odak grup görüşmeleri sonucunda “Kaliteli öğretmenlerin mesleki özellikleri nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 2’de şu şekilde gruplanmıştır:

Tablo 2. Öğrenci Görüşlerine Göre Kaliteli Öğretmenlerin Mesleki Özellikleri

Mesleki Özellikler	Tekrarlanma sayısı	Yüzdesi	Sıralaması
Yeterli alan bilgisine sahiptir	28	%25	1
Dersine uygun metodu kullanabilir	20	%18	2
Etkili değerlendirme yapabilir	19	%17	3
Genel kültür düzeyi yüksektir	16	%15	4
Öğrencileri derse motive edebilir,	14	%13	5
Etkili sınıf yönetim becerisine sahiptir	13	%12	6
TOPLAM	110	100	

Tablo 2 incelendiğinde, öğrenci görüşlerine göre kaliteli bir öğretmende olması gereken en önemli mesleki özelliğin yeterli alan bilgisi olduğu, alan bilgisi değişkenini sırasıyla derse uygun metot seçimi, etkili değerlendirme, yüksek genel kültür düzeyi, motivasyon ve etkili sınıf yönetimi değişkenlerinin takip ettiği görülmektedir.

Öğrencilerle yapılan odak grup görüşmeleri sonucunda sizce

“Kaliteli öğretmenlerin kişisel özellikleri nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 3’de şu şekilde gruplandırılmıştır:

Tablo 3. Öğrenci Görüşlerine Göre Kaliteli Öğretmenlerin Kişisel Özellikleri

Kişisel Özellikler	Tekrarlanma sayısı	Yüzdesi	Sıralaması
Etkili iletişim becerisine sahiptir	31	%28	1
Samimidir	25	%23	2
Saygılı ve güvenilirdir	20	%18	3
Esprilidir	13	%12	4
Objektif ve adildir	11	%10	5
Toleranslıdır	10	%9	6
TOPLAM	110	100	

Tablo 3 incelendiğinde, öğrenci görüşlerine göre kaliteli bir öğretmende olması gereken en önemli kişisel özelliğin etkili iletişim becerisi olduğu, etkili iletişim değişkenini sırasıyla samimi olma, saygılı ve güvenilir olma, esprili olma, objektif ve adil olma ve toleranslı olma değişkenlerinin takip ettiği görülmektedir.

3.2. Öğrenci Görüşlerine Göre Kaliteli Öğrencinin Özellikleri

Öğrencilere kaliteli öğrencilerin özellikleri sorulurken, öğrencilerin özellikleri akademik ve kişisel olarak iki yönden incelenmiştir. Öğrencilerle yapılan odak grup görüşmeleri sonucunda “Kaliteli öğrencilerin akademik özellikleri nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 4’te şu şekilde gruplanmıştır:

Tablo 4. Öğrenci Görüşlerine Göre Kaliteli Öğrencilerin Akademik Özellikleri

Akademik Özellikler	Tekrarlanma sayısı	Yüzdesi	Sıralaması
<u>Çalışkandır.</u>	63	%57	1
<u>Zamanı verimli kullanır.</u>	28	%26	2
<u>Genel kültür düzeyi yüksektir.</u>	19	%17	3
TOPLAM	110	100	

Tablo 4 incelendiğinde, öğrenci görüşlerine göre kaliteli bir öğrencide olması gereken en önemli akademik özelliğin çalışkanlık olduğu ve bu değişkeni sırasıyla zamanı verimli kullanma ve yüksek genel kültür düzeyi değişkenlerinin takip ettiği

görülmektedir.

Öğrencilerle yapılan odak grup görüşmeleri sonucunda “Kaliteli öğrencilerin kişisel özellikleri nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 5’te şu şekilde gruplanmıştır:

Tablo 5. Öğrenci Görüşlerine Göre Kaliteli Öğrencilerin Kişisel Özellikleri

Kişisel Özellikler	Tekrarlanma sayısı	Yüzdesi	Sıralaması
Sorumluluk sahibidir.	32	%29	1
Kendini tanır.	28	%25	2
Azimlidir.	20	%18	3
Sosyaldır.	16	%15	4
Etkili iletişim becerilerine sahiptir.	14	%13	5
TOPLAM	110	100	

Tablo 5 incelendiğinde, öğrenci görüşlerine göre kaliteli bir öğrencide olması gereken en önemli kişisel özelliğin sorumluluk değişkeni olduğu ve bu değişkeni sırasıyla kendini tanıma, azimli olma, sosyal olma ve etkili iletişim becerilerine sahip olma değişkenlerinin takip ettiği görülmektedir.

3.3. Öğrenci Görüşlerine Göre Kaliteli Öğretim Metotlarının Özellikleri

Öğrencilerle yapılan odak grup görüşmeleri sonucunda “Kaliteli öğretim metotlarının özellikleri nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 6’da şu şekilde gruplanmıştır:

Tablo 6. Öğrenci Görüşlerine Göre Kaliteli Öğretim Metotlarının Özellikleri

Metotların Özellikleri	Tekrarlanma sayısı	Yüzdesi	Sıralaması
<u>Öğrencilere en uygun olanıdır.</u>	42	%38	1
<u>Düz anlatımı içermez.</u>	38	%35	2
<u>Araştırma yapmaya teşvik eder.</u>	17	%15	3
<u>Geribildirimi kapsar.</u>	13	%12	4
TOPLAM	110	100	

Tablo 6 incelendiğinde, öğrenci görüşlerine göre kaliteli öğretim metotlarının en önemli özelliği, öğrenci seviyesine uygunluktur. Bu değişkeni sırasıyla, düz anlatımı içermeme, araştırma yapmaya teşvik etme ve geribildirimi içermeme değişkenleri takip etmektedir.

4. SONUÇ VE YORUM

Bu çalışmada, kaliteli eğitimin öğeleri öğrenci görüşlerine göre incelenmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular, bu bölümde yorumlanmış, alanyazındaki diğer araştırma sonuçları ile ilişkilendirilerek tartışılmıştır.

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğuna göre kaliteli öğretmenin en önemli mesleki özelliği, yeterli alan bilgisine sahip olmasıdır. Öğrencilere göre yeterli alan bilgisine sahip öğretmenler, öğrencilerinden daha çok şey bilir, soru sorulduğunda her soruya cevap verir ve alanına hakimdir. Diğer taraftan öğrencilerin büyük bir kısmı, kaliteli öğretmeni; derste konuya en uygun metodu kullanan kişi olarak tanımlamaktadır. Anlatılan dersi anlayabilme, öğrencilerin kafasında anlatılan konuyla ilgili herhangi bir sorunun kalmaması, öğrencilerin seviyelerine uygun ders anlatılması ve onlara farklı bakış açılarının kazandırılması öğretmenleri kaliteli ve etkili olarak görmesini sağlamaktadır. Bununla birlikte, öğrencileri önemli bir kısmı da kaliteli öğretmeni etkili ve tarafsız değerlendirme yapabilen kişi olarak görmektedir. Öğrenciler, tarafsız ve etkili bir değerlendirilmenin onları oldukça rahatlattığını ve bu şekilde değerlendirme yapan öğretmenlere daha çok güven duyduklarını ve onları kaliteli öğretmen olarak algıladıklarını belirtmektedir. Genel kültür düzeyinde, öğretmenlerin kaliteli olarak algılanmasında önemli bir değişkendir. Öğretmenin sınıf ortamında günlük olaylardan bahsetmesi, alanı dışındaki disiplinlerle ilgili fikir sahibi olması ve bunu öğrencileriyle tartışabilmesi öğrencilerin o öğretmene bağlanmasını ve derse olan ilgilerinin artmasını sağlamaktadır. Bu öğrencilere göre kaliteli öğretmen, her konu ile ilgili söyleyecek bir sözü olan kişidir. Bazı öğrenciler içinse, kaliteli öğretmen, hem kendilerini hem de öğrencilerini derse motive edebilen kişidir. Bu öğrencilere göre kaliteli öğretmen, işini se-verek yapan, pozitif enerji dolu ve bu pozitif enerjiyi öğrencisine yansıtabilen, öğrencisinin derste uykusunu getirmek yerine can kulağıyla dersi dinlemesini sağlayan kişidir. Bazı öğrenciler, sınıf yönetimini kaliteli öğretmenlerin en önemli özelliği olarak görmektedir. Bu öğrencilere göre kaliteli öğretmen, sınıftaki sorunları kökten çözebilen, sınıfın sadece bir kısmını idare etmek yerine, tüm sınıfa hitap edebilmeyi bilen ve sınıf içi disiplini demokratik bir biçimde sağlayan kişidir.

Öğrencilerin verdiği cevaplar, öğretmen yetiştirmede üç ana unsur olan, alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültüre vurgu yapmaktadır. Yapılan araştırmalar (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005; Semenoğlu, 1989; Sunay, 1996), fen edebiyat fakültelerinden mezun olan öğretmenlerin eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerle karşılaştırıldığında, alan bilgisi ve genel kültür bakımından bir fark ortaya çıkmadığını ancak öğretmenlik meslek bilgisi bakımından farklılaşma olduğunu, eğitim fakültesi mezunlarının bu alanda daha etkili olduğunu ortaya koymuştur. Öğrencilerin verdiği cevaplar incelendiğinde, derse uygun metod seçimi, etkili değerlendirme, motivasyon ve sınıf yönetimi, öğretmenlik meslek bilgisinin kapsamına girmektedir. Öğrencilerin çoğu kaliteli öğretmenlerin mesleki özelliklerini öğretmenlik meslek bilgisi ile tanımlamış ve öğretmenlik meslek bilgisinin önemini ortaya koymuştur.

Öğrencilerin birçoğuna göre kaliteli öğretmenin en önemli kişisel özelliği, etkili iletişim becerisine sahip olmasıdır. Bu öğrencilere göre kaliteli öğretmen, onları anlamaya çalışan, içinde buldukları kritik dönemin duygusal, sosyal ve psikolojik gelişimini bilerek öğrencilerine davranan, onları dikkate alan

ve onları bir birey olarak algılayan kişidir. Öğrencilerin önemli bir kısmı, öğretmenlerin öğrencilerle samimi ilişkiler içinde olmasını öğrencilerin kendilerini değerli hissetmede ön koşul olarak görmektedir. Sadece ders sürecinde değil, ders sonrasında da öğrencileriyle iletişimde olan, onları bir birey olarak biricik gören, öğrencileriyle sosyal anlamda da paylaşımları olan öğretmenler, öğrenciler üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Öğretmenin öğrenciye saygı duyması da öğrencilerin kaliteli öğretmenlerden beklediği özelliklerdendir. Bu öğrencilere göre kaliteli öğretmen, herkesin hata yapabileceğini bilen, öğrenci hata yaptığında yıkıcı tutum yerine yapıcı tutum sergileyen, öğrencisini küçük düşürmeyen ve onları belirsizliğe sürüklemeyen, her daim açık ve net olmayı başaran kişidir. Öğrencilerin bazıları ise öğretmenin dozunu ayarlayarak espri yapabilmemesinin, öğrenmeye katkı sağladığını, öğrenciyi rahatlattığını ve öğretmen ve öğrenci arasında sıcak bir ilişki kurduğunu düşünmektedir. "Benim için espri önemlidir." diyen öğrenciler için kişisel yönden kalite öğretmen, şaka yaparak öğrencisini rahatlatılabilen, espri yaptığında sınıfın otoritesini kaybedeceğini düşünmeyen tam tersine esprinin öğrenmeyi kolaylaştıran bir araç olduğunu bilen kişidir. Öğrencilerin bir kısmı kaliteli öğretmenin objektif ve adaletli olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu öğrencilere göre kaliteli öğretmen, kişi ayrımı yapmaksızın tüm öğrencilere eşit davranan, kişisel ve gündelik olaylardan ötürü oluşan sorunlarını öğrencilere yansıtmayan, sınıfa ilk geldiğinde öğrencilerine ön yargısız bir biçimde hitap eden kişidir. Öğretmenin toleranslı olması da bazı öğrencilere göre kaliteli bir öğretmenin olması gereken en önemli özelliktir. Bu öğrenciler için kaliteli öğretmen, yapılan hataları alttan alabilen, öğrenci hatasıyla karşılaştığında bunu onun yüzüne vurmamak yerine, erdemli bir biçimde davranarak bu hataya düzeltmeye çalışan, öğrencilerinde ihtiyaçlarını da dikkate alan kişidir.

Goe ve Stickler (2008), Stronge (2002) ve Walls, Nardi, Minden ve Hoffman (2002) yaptıkları araştırmada kaliteli öğretmenlerin özelliklerini şu şekilde sıralamıştır: Öğrencinin ve sınıfın başarısını kendi başarısı olarak kabul eder. Öğretim sürecinde kişisel deneyimlerinden örnekler verir. Öğrencilerinin olaylar ve durumlar karşısında ne hissettiğini bilir. Açık ve anlaşılır bir biçimde iletişim kurar. Her durumda öz güvenini ve saygınlığını korur. Çatışmalı durumları çözerken kazan-kazan yöntemini kullanır. Öğrencilerin soru ve yorumlarını dikkatli bir biçimde dinler. Çok zor durumlarda bile öğrencilere saygılı bir biçimde karşılık verir. Öğrencilerle birebir iletişim kurar. Öğrencilere adil ve eşit bir biçimde davranır. Öğrencilerle pozitif diyalog ve iletişimlerini sınıf dışında da devam eder. Bu araştırmalardan elde edilen bulgular, bu çalışmanın kaliteli öğretmenlerin kişisel özelliklerine yönelik bulgularını doğrular niteliktedir.

Odak grup görüşmelerine katılan öğrencilerin yarısından fazlası öğrencilerin akademik olarak kaliteli olmasını çalışkan olması olarak algılamaktadır. Bu öğrencilere göre, kaliteli öğrenci dersleri ile ilgilenen, eve gittiğinde işlediği konuyu tekrarlayıp soru çözen, ders çalışmayı bir yaşam biçimi haline getiren, tek amacı başarı olmak olan ve bunun için eksiklerini gideren, başarının sadece çalışarak kazanılacağına inan bireylerdir. Öğrencilerin bir kısmı ise, kaliteyi öğrenciyi dersini çalışan fakat müzik dinlemeye, sinemaya gitmeye ya da sevdiği herhangi bir aktiviteyi yaparak rahatlamayı da unutmayan, her şeye yeterli zamanı ayran kişi olarak görmektedir. Diğer taraftan bazı öğrenciler ise yüksek genel kültür düzeyini kaliteli öğrencilerin en önemli özelliği olarak görmektedir. Bu öğrencilere göre güncel olayları takip eden, son çıkan filmleri izleyen, kitapları okuyan, haberleri

izleyen, gündemden geri kalmayan öğrenciler kalitelidir. Arıcı (2007), Demirtaş ve Çınar (2004) göre akademik olarak başarılı öğrenci, bulunduğu okul, sınıf ve derse göre belirlenmiş sonuçlara ulaşmada ilerleme gösteren bireylerdir. Erdoğan (2006) ise akademik başarıyı öğrencinin kazanması gereken bilgi ve becerilerde yeterlilik göstermesi ya da ölçme ve değerlendirme süreci aracılığıyla ortaya çıkan olumlu sonuç olarak tanımlamaktadır. Öğrencilerden alınan yanıtlar çerçevesinde öğrencilerin akademik olarak başarılı olması, çalışkan olmayı, zamanı etkili bir biçimde kullanmayı ve yüksek genel kültür düzeyine sahip olmayı gerektirmektedir.

Öğrencilerin büyük bir bölümü kişisel olarak öğrenciyi kaliteli kılan en önemli özelliğin sorumluluk duygusu olduğunu savunmuştur. Sorumluluk sahibi bir öğrenci sınıf ortamında nasıl davranması gerektiğini ve ders içi ve ders sonrası üzerine düşen görevleri bilir ve bu görevleri eksiksiz bir biçimde yerine getirmeye çalışır. Öğrencilerin bir kısmı, kaliteli öğrenciyi; kendini tanıyan, artı ve eksi yönlerini bilen, eksikliklerini gidermeye çalışan, artı yönlerini ise geliştirmeye çabalayan kişi olarak görmektedir. Öğrencilerin bazılarında göre öğrencilere kaliteyi getiren özellik azimli olmaktır. Bu öğrencilere göre kaliteli öğrenci istediklerinden vazgeçmek, yarı yoldan geri dönmek, sorunlar karşısında yılmak yerine, önüne ne çıkarsa çıksın baş etmeyi bilir ve sonuna kadar çaba gösterir. Bazı öğrenciler, kaliteli öğrencilerin en önemli kişisel özelliğinin sosyallik olduğunu düşünmektedir. Bu öğrenciler göre kaliteli öğrenci, okulda diğer öğrencilerle konuşmaktan, duygularını, fikirlerini söylemekten çekinmeyen, topluluk önünde rahatça konuşabilen, arkadaşlarıyla paylaşım içerisinde olan, ders dışında diğer öğrencilerle beraber zaman geçirebilecekleri faaliyetlerde yer alan kişilerdir. Öğrencilerden bir kısmı ise etkili iletişime oldukça önem vermektedir. Bu öğrenciler de kaliteli öğrenciyi, sınıf içinde ya da dışında arkadaşlarıyla iyi geçinen, onları anlayan ve kendini de doğru ifade edebilen, arkadaşlarını kendine benzetmek yerine onları olduğu gibi kabul eden ve onlara empati kurarak yaklaşan kişi olarak görmektedir.

Arseven (1986), Köse (1998) ve Özben (1996) yaptıkları araştırma sonuçlarına göre başarılı öğrenciler kişisel olarak neşeli, daha kolay uyum sağlayan, sosyal ve mantıklı davranan, kendini tanıyan, başarılarıyla övünen ve başarısızlık karşısında yılmadan çalışmalarına devam eden, yardım isteyebilen, sorumluluk alabilen bir özellik gösterir. Bu araştırmaların bulguları, bu çalışmanın kaliteli öğrencilerin kişilik özelliklerine yönelik bulgularıyla örtüşmektedir.

Odak grup görüşmesine katılan öğrencilerin yarısına yakını, kaliteli öğretim metotlarını öğrencilerin en üst düzeyde öğrenmelerini sağlayacak metotlar olarak görmektedir. Bu öğrencilere göre bu metotlar anlatılan konuya göre değişmektedir ve genel olarak öğrencilerde merak duygusu uyandırma, onları araştırmaya yöneltme, görsel öğelerden yararlanma ve problem çözmeye teşvik etme bu metotların özelliklerindedir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu, kaliteli öğretim metotlarının düz anlatımı içermemesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu öğrencilere göre, öğretmenin sürekli ders anlatması öğrencinin hep dinleyen konumunda kalmasına, uykusunu gelmesine, motivasyonunun düşmesine ve dersi dinleyememesine neden olmaktadır. Bu nedenle ders sürecinde anlatım yönteminden en az derece faydalanılmalıdır. Öğrencilerin bir kısmı kaliteli öğretim metotlarının öğrenciyi araştırma yapmaya teşvik etmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu öğrenciler göre araştırma yapmak,

öğrenmenin daha kalıcı olmasını sağlamaktadır. Bazı öğrencilere göre ise kaliteli öğretim metotlarının en önemli özelliği geribildirim içermesidir. Bu öğrenciler, hemen yapılan düzeltilmelerin, konuyu öğrenmede kalıcılık sağladığını vurgulamıştır.

Yapılandırıcı yaklaşıma dayalı öğretim metotları, öğrenme-öğretme sürecine odaklanılır; bu süreçte, öğrencilerin üst düzeyde öğrenme, eleştirel düşünme, tartışma, özgün düşünceler üretme ve bilginin kalıcılığını sağlama becerileri kazandırılır (Aydın, 2012). Bu öğretim metotlarının kullanıldığı öğretim-öğrenme sürecinde yetiştirilen öğrencilerin ezbere ve hazır bilgileri kullanan değil her durumda düşünen, çözüm üretebilen ve ürettiği çözümlerle başarılı olan bireyler olmaları hedeflenmektedir (Aydın ve Yılmaz, 2010). Yapılandırıcı yaklaşımda kullanılan öğretim metotlarının özellikleri, bu çalışmada öğrencilerin kaliteli öğretim metotlarına yönelik görüşleriyle örtüşmektedir. Öğrenci görüşlerine göre kaliteli eğitimin incelendiği bu çalışma sonuçlarına dayanarak, öğretmenler yetiştirme süreci, öğrenci beklentilerine göre yeniden düzenlenebilir, öğretmenlere yönelik öğrencilerin göre kaliteli eğitimin özelliklerini içeren seminerler düzenlenebilir ve öğretmenler, öğrenci görüşlerini dikkate alarak öğrencilerden beklentilerini yeniden düzenleyebilir.

KAYNAKÇA

- Arıcı, İ. (2008). Öğrencilerin cinsiyetlerinin ilköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersindeki başarı düzeylerine etkisi. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(1), 143-159.
- Arseven, A. (1986). Çocukta benlik gelişimine ailenin etkisi ve çocuğun okuldaki başarısı. *Eğitim ve Bilim*, 10(60), 11-17.
- Aydın, H. (2012). Felsefi temelleri ışığında yapılandırıcılık. (2. Baskı). Ankara: Nobel
- Aydın, N., & Yılmaz, A. (2010). Yapılandırıcı yaklaşımın öğrencilerin üst düzey bilişsel becerilerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(39), 57-68.
- Bayrak, S. (1997). Eğitim ve kalite ilişkisi. *Türk Yurdu*, 17(123), 40-48.
- Cafoğlu, Z. (1996). Eğitimde toplam kalite yönetimi. İstanbul: Serçe.
- Community Review Committee. (2012). *Assessing characteristics of successful learners*. Illinois: Wilmette Public Schools District 39.
- Cooperstein, S. E., & Kocovar-Weidinger E. (2004). Beyond active learning: A constructivist approach to learning. *Reference Services Review*, 32(2), 141-148.
- Çalık, T., & Sezgin, F. (2005). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 55-66.
- Çelikten, M., Şanal, M., & Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.
- Çokluk, Ö., Yılmaz, K., & Oğuz, E. (2011). Nitel bir görüşme yöntemi: Odak grup görüşmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(1), 95-107.
- Dahlgaard, J., Kristensen K., & Kanji C. K. (1995). Total quality management and education. *Total Quality Management*, 6(5&6), 443-619.
- Demirbolat, A. (2011). Sınıf ortamı ve grup etkileşimi. Leyla Küçükahmet (Ed.), *Sınıf yönetimi*. (s. 81-107). Ankara: Pegem A.
- Demirtaş, H., & Çınar. İ. (2004). Yönetici, öğretmen, veli ve öğrencilerin başarı algısı ve eğitime ilişkin görüşleri (Malatya İli örneği). XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında sunulmuş bildiri, İnönü Üniversitesi, Malatya.

- Erdoğdu, Y. (2006). Yaratıcılık ile öğretmen davranışları ve akademik başarı arasındaki ilişkiler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(17), 95-106.
- Esendemir, G. (2014). Modelleme ve bilgisayar animasyonları destekli sosyal yapılandırmacı yaklaşımın insan üreme sistemini anlamaya etkisi. Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Fox, R. (2001). Constructivism examined. *Oxford Review of Education*, 27(1), 23-35.
- Goe, L., & Stickler L. M. (2008). Teacher quality and student achievement : Making the most of recent research Washington D.C. National Comprehensive Center for Teacher quality 04/09/2013'de <http://www.Tqsource.org/publications/March-2008Brief.pdf> adresinden alınmıştır.
- Guskey, T. (1988). Teacher efficacy, self-concept, and attitudes toward the implementation of instructional innovation. *Teaching and Teacher Education*, 4(1), 63-69.
- Kavrakoğlu, İ. (1996). Toplam kalite yönetimi. İstanbul: KalDer.
- Kalaycı, N. (2014). Yapılandırmacı yaklaşımın sınıf yönetimi ve öğrenme sürecine yansımaları. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Köse, R. (1998). Effects of gender differences achievement orientations on academic preference and acquisition. *Eğitim ve Bilim*, 22(107), 36-43.
- Küçükavşar, A. (2010). Yapılandırmacı yaklaşımın Türkçe eğitiminde okuduğunu anlama becerileri üzerine etkisi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Lortie, D. (1975). School-teacher: A sociological study. Chicago: The University of Chicago.
- Milner, H. R. (2002). A case study of an experienced English teacher's self-efficacy and persistence through 'crisis' situations: Theoretical and practical considerations. *High School Journal*, 86(1), 28-35.
- Mowrer-Reynolds, E. (2008). Pre-service educator's perceptions of exemplary teachers. *College Student Journal*, 42(1), 214-223.
- Özben, Ş. (1996). Başarısızlık psikolojik bir zehir midir?. *Yaşadıkça Eğitim*, 47(1), 2-4.
- Özden, Y. (1999). Eğitimde dönüşüm eğitimde yeni değerler. Ankara: Pegem A.
- Perkins D. N. (2013). The many faces of constructivism. *Educational Leadership*, 6(6), 83-111.
- Senemoğlu, N. (1989). Ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirmede fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinin etkililiği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 109-126.
- Stewart, D., & Shamdasani, P. (1990). Focus groups: Theory and practice. Newbury Park: Sage.
- Stronge, J. H. (2002). Qualities of Effective Teachers. United States: ASCO.
- Sunay, H. (1996). Ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirmede üniversite öğretiminin önemi. *Eğitim Yönetimi*, 2(2), 279-294.
- Walls, R. T., Nardi, A. H., Von Minden, A. M., & Hoffman, N. (2002). The characteristics of effective and ineffective teachers. *Teacher Education Quarterly*, 29(1), 39-48.
- Washington State Superintendent of Public Instruction. (2004). Characteristics of improved school districts. <http://www.k12.wa.us/research/pubdocs/districtimprovementreport.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Warren, S. R. (2002). Stories from the classrooms: How expectations and efficacy of diverse teachers affect the academic performance of children in poor urban schools. *Educational Horizons*, 80(3), 109-116.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (5.Baskı). Ankara: Seçkin.